

338.14

UK-57

1933

17 FEB 2010

Գ. ԱՆ.

Հիշատակարան Երևանի քաղաքի

ԹԵ ԻՆՉՊԵՍ

ԱՌՈՂՋԱՆՈՒՄ Ե

ՄԱՆՐ ՅԵՐԿՐԱԳՈՐԾԻ

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

Բ 2001

338.14
ԱՌ-57

ԳՅՈՒՂՆՐԱՏ

1933

ՅԵՐԿՐԵՎԱՆ

11 FEB 2013

30372

33814

10-57

308(48C)

ՔԵ ԻՆՉՊԵՍ ԱՌՈՂՋԱՆՈՒՄ
Ե ՄԱՆՐ ՅԵՐԿՐԱԳՈՐԾԻ
ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ

ЦЕНТР. ГОСБИБЛИОТЕКА СССР

ИНВ. № 243

1.

Մոսկվայի Խորհրդի նիստում, 1919 թվին,
Լենինն ասում էր՝

Սուխարևկան*) փակված է, սակայն սար-
սափելին այն Սուխարևկան է, վորն ապրում է
յուրաքանչյուր մանր տնտեսատիրոջ հոգու և գոր-
ծի մեջ: Այդ Սուխարևկան է, վոր պետք
է փակել:

Լենինը բազմիցս շեշտել է, վոր այդ «Սու-
խարևկան» պետք է փակել մեր ժողովրդական
տնտեսության բոլոր ճյուղերը ժամանակակից
առաջավոր տեխնիկայի բազայի վրա դնելու մի-
ջոցով, գյուղում տնտեսաձևը հիմնովին հեղաշր-
ջելու միջոցով:

«Մանր յերկրագործի վերամշակման և նրա
ամբողջ հողերանուծյան ու սովորույթունների

*) Սուխարևկա—խոշոր շուկա Մոսկվայում:

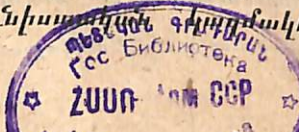
2796-2007

վերափոխման գործը սերունդներ պահանջող գործ է: Լուծել այդ խնդիրը մանր յերկրագործի վերաբերմամբ, առողջացնել, այսպես ասած, նրա ամբողջ հոգեբանությունը, կարող եմ միայն նյութական բաղան, տեխնիկան, տրակտորների և մեքենաների գործադրումը յերկրագործություն մեջ՝ մասսայական մասշտաբով, ելեկտրիֆիկացիան մասսայական մասշտաբով: (Լենին)

Առաջապիտեխնիկայի մասսայական գործադրումը գյուղատնտեսություն բնագավառում և դրա հետևանքով տնտեսության նոր, կոլեկտիվ ձևերի հաղթանակը գյուղում, «ամեն ոք, ամեն ժամ կապիտալիզմ ծնող» մանր սեփականատիրական տնտեսությունների վերակառուցումը նոր հիմունքներով, ինչպես և կապիտալիստական դասակարգի վերջին ներկայացուցիչ՝ կուլակության լիկվիդացիան գալիս են փակելու դասակարգային տարբերություն և շահագործում ծնող բոլոր կանախները: Դանդաղ, սակայն համառ կերպով և անդառնալիորեն փակվում է այն «Սուխարևկան», վորը կար յուրաքանչյուր մանր տնտեսատիրոջ հոգու և գործի մեջ: Մանր, զաճաճ տնտեսությունների սոցիալիստական վերակառուցումից հետո այժմ ամենից կարևորը հենց այդ է, այժմ մեր կոմունիստական հեղափոխությունների

առաջ, վորպես ժամանակի հրատապ և իրագործելի խնդիր՝ դրվում է մանր բուրժուական սեփականատիրական տեղեկեցների ու տրամադրությունների հաղթահարումը, մեզ համար «ամենից սարսափելի սովորություն ուժի» (Լենին) հաղթահարումը կոլտնտեսական գյուղացիության գիտակցության ու հոգու մեջ, վոր նա, վորպես ժառանգություն, իր հետ բերել է իր «պապենական ոճախից»:

Այդ առնչությամբ մենք պետք է ընդգծենք, վոր այս տարվա գյուղատնտեսական կամպայնիան պատմական խոշոր նշանակություն ունեցնակ այն տեսակետից, վոր կոլտնտեսական շարժման նախորդ տարիների հաջողությունների հիման վրա, ինչպես և այս գարնանը դաշտում իսկապես հերոսական աշխատանք կազմակերպելու հիման վրա, մի նոր ու խոշոր քայլ արվեց կոլտնտեսական գյուղացիության գիտակցության միջից մանր սեփականատիրական տեղեկեցները վանելու ուղղությամբ, նախկին սեփականատիրոջը վերամշակելու, նրա հոգեբանությունն առողջացնելու և նրանից սոցիալիստական հասարակարգի գիտակից քաղաքացի պատրաստելու ուղղությամբ:

45683-ա.հ.)
30635-63)

2.

Այս գարնան մենք կրկնակի կրճատ ժամկետներ ունեյինք: Գարունն ուշացավ մոտ մեկ ամիս: Չնայած դրան՝ մենք ամենակարճ ժամանակամիջոցում Հայաստանում գարնանացանի պլանը գերակատարեցինք, և կատարեցինք այնքան ցանք, վորքան չի տեսել Հայաստանը խորհրդայնացումից հետո և պատերազմից առաջ: Միության մեջ նույնպես մենք մեր հետև թողինք ցանքի տեսակետից ռեկորդային համարվող 1930 թիվը: Շատերը տրամադիր են այդ յերևույթը բացատրել միայն մեր գյուղատնտեսության տեխնիկական սպառազինման գծով ունեցած գլխի առաջադիմությամբ: Այդ անկասկած վճռական գործոն է: Սակայն այդ միայն ինդրի տեխնիկական կողմն է: Գյուղի տեխնիկական զինավորումն արդյունք չեր ունենա, յեթե գյուղացիության վերաբերմունքի մեջ՝ դեպի սոցիալիստական տեխնիկական և դեպի տնտեսության համայնական ձևերը, արմատական փոփոխություն չկատարվեր, թեև հասարակական հոգեբանության այդորինակ փոփոխությունը պայմանավորված է տնտե-

սածևի և տեխնիկական զարգացման մեջ կատարվող փոփոխություններ: Քիչ չեն այն դեպքերը, յերբ անագին տեխնիկական միջոցներ ունեցող կոլտնտեսություններում ներքին նեխվածություն և առաջացել միայն այն պատճառով, վոր տնտեսության գլուխ իսկական բոյլը իկներ չեն կանգնած յեղել, թշնամին անարգել հրահրել և կոլտնտեսականի մանր սեփականատիրական տեսողենցները: Դաշտում իսկապես հրաշքներ գործելու բոլոր նախադրյալներն ունեցող Ջաֆարապատի կոլտնտեսության մեջ անցյալ տարի կեղծ ինվալիդների մի բանակ առաջացավ, վորովհետև թշնամու ազդեցություն տակ, ինչպես և սովորույթի ուժով, կոլտնտեսականը հանրային ցանքեր իրենք չեր համարում: Սակայն այժմ նորը, ամենից՝ կարևորը՝ կոլտնտեսական շարժման համար այն է, վոր կուլակային ինդիվիդուալիստական հոգեբանությունից դեռ չազատված կոլտնտեսականների առանձին խմբերի կողքին՝ մենք ունենք այնպիսի յերևույթ, վոր կոլտնտեսականների առաջավոր մասը գործնաբար են ԻՐՆՆՆ և համարում: Յեվ կոլտնտեսական կարգերի շնորհիվ հանրային աշխատանքի պրոցեսում առաջացող նոր հոգեբանություն ար-

տահայտութիւնը յեղավ այն չտեսնված պափոսը, վորով բազմաթիւ կոլտնտեսութիւններում դաշտ են գիմում կոլտնտեսական բրիգադները: Միայն դրանով կարելի յե բացատրել այնպիսի չտեսնված յերևույթ, վոր Լենինականի Փ. Դաւաթլիսայի, Ճլոխանի, Մուլամուսայի կոլտնտեսականները մեկ ամիս շարունակ ջահերով աշխատում էին գիշերից մինչև լույս և այգաբացից մինչև ուշ գիշեր: Նրանք, իրենց նոր գործը մոլեռանդորեն առաջ մղող այդ մարդիկ տառացի կերպով որական աշխատում էին քսան ժամ, կամավոր կերպով, մեծ վոգեվորությամբ և հասարակ «բուկրի» (գութան) արտադրողականութիւնն այդ գյուղերում հասցնում էին տրակտորի արտադրողականությանը որական մինչև 2—3—4 հեկտարի:

Այդ նույն պափոսը կրկնապատիկ ու յեռապատիկ մենք ունեյինք հնձի շրջանում, յերբ հասկը ծանրութիւնից խոնարհվել էր, և մեր դաշտերը «տնքում» էին մինչև այժմ չտեսնված բերքի տակ:

Համարյա բոլոր կոլտնտեսութիւններում հունձը կատարվում էր մեծ վոգեվորությամբ: Սամաղարի կոլտնտեսուհիները յերգելով հնձում

էին լուսնի լույսով մինչ առավոտ, Դափլիյի կոլտնտեսականներից «կասիլկա» Գալուստը հընձում էր որական 1 և կես հեկտար՝ իսկապես «կասիլկայի» չափ, դափեցի «կոմբայն» Հարութը ասում են, վոր որական հնձել է 2 հեկտար, համարյա կոմբայնի չափ: Այգալիսի դեպքերը բազմաթիւ են:

Այդ խանդավառութիւնն արտահայտվեց նաև նրանով, վոր բազմաթիւ մարդիկ, վորոնք քաշ էին գալիս շարժման պոչից, վորոնց մեջ ծուլութիւնը մարմնացել էր, վերափոխվեցին արագությամբ և անցան առաջավոր դիրքերը:

Կյանքը, վոր այնքան դանդաղ և ապուշ էր գյուղում, արագացավ: Հունձը, վոր առաջ ձգձգվում էր մինչև աշուն, արտը յերբեմն կրծղած մնում էր դաշտում (ինչպես յեղավ անցյալ տարի Բաշգյառնու և մի քանի այլ կոլտնտեսութիւններում) այս տարի կոլտնտեսութիւնների մեծ մասում կատարվեց մինչև այժմ չտեսնված արագությամբ և խնամքով: Շատ կոլտնտեսութիւններ առաջին անգամ հունձը լրիւ խուրձ կապեցին համարյա բոլոր կոլտնտեսութիւններում, Հայաստանում առաջին անգամ կազմա-

կերպեցին հասկահավաք ողակներ: Կոլտնտեսա-
կաններն իրար հասկանում էյին, պահանջում
էյին իրարից մաքուր հնձել, մաքուր փոցխել,
սայլը բարձելուց հետո մաքուր սանրել, վորպես-
զի չլինի թե ճանապարհն «ավելիով» գնա, ինչ-
պես անցյալ տարի ավելիով ու գզգզված էյին
Յելենովկայի կոլտնտեսության սայլերը:

Այդ՝ ինչպես և կոլտնտեսականների շարքե-
րում առաջացող գիտակցական կարգապահու-
թյունը յերևում է նաև հետևյալ թվից. 1932
թվին դաշտային աշխատանքներին
մասնակցել են Հայաստանի բոլոր աշ-
խատողնակ կոլտնտեսականների 44,2
տոկոսը, իսկ այս տարի՝ 78,2 տոկոսը:
Այսպիսի պափուր հնարավոր եր. միայն կարգ ու
կանոնի յենթարկված խոշոր, տնտեսության մեջ:
Իսկ վոր այդ կարգ ու կանոնն այս տարի շատ
կոլտնտեսություններում մտցվեց, այդ յերևում
է գարնանից սկսած բոլոր աշխատանքներից:

Բավական է հիշատակել թեկուզ Արբաթի
կոլտնտեսությունը, ուր հեռվից յերևում է, վոր
բամբակը սրտացավ տեր ունի, ուր լայնածավալ
դաշտերում և բարեխիղճ կոլտնտեսականը մի
հատիկ խոտ չի թողել, բացի բամբակի թփից: Նա

նույնիսկ մի հատիկ խոտ չի թողել առուների
ափերին, հողերի սահմաններում, վորպեսզի այն-
տեղ չբազմանան վնասատուները: Իսկ յերբ հա-
րևան գյուղից կարադրինան հասավ Արբաթ,
արբաթեցի կոլտնտեսականն այլևս չսպասեց դե-
ղորայքին: Նա ձեռքով, հատ-հատ հավաքեց կա-
րադրինան տերևի վրայից: Յեվ բամբակն աճեց
փարթամորեն: Այդ նույն կարգը հաստատվեց
շատ ու շատ կալերում: Այստեղ, մի շարք կա-
լերում մեքենան ինքը կարգի հրավիրեց մարդ-
կանց: Լենինականի կոլտնտեսությունների դաշ-
տերում առաջին անգամ հունգաց կոմբայնը, Իջե-
վանի նորակառույց հիդրոկայանն ուժ տվեց հա-
րևան գյուղերի կալերում դրված կալսիչներին:
Կար մեքենան թե չկար՝ կարգն այսպես եր. յերբ
խմբագրության շրջիկ բերեալը մոտեցավ Ագա-
տաշենի կոլտնտեսության կալին, յերիսասարդ
պահակը դեռ հարյուր քայլի վրա գոչեց.

— Ընկեր, պապիրոսդ հանգցրու:

Այնտեղ առուն բերել էյին կալի մոտ և
դույլերը կախել ծառից: Շիրազլվի և թայթանի
կոլտնտեսությունները կալի մոտ ջրհորներ էյին
պատրաստել: Իսկ պահակներն աչալուրջ կերպով
հսկում էյին գիշեր-ցերեկ: Ապա թող թշնամին

փորձի թաթը մեկնել, թող կրակը համարձակվի... Այսպիսի կարգ ու կանոնը, վոր ստեղծվում է շատ ու շատ կոլտնտեսություններում, այնպիսի մարդկանց ձեռքով, վորոնք յերբեք կարգ ու կանոնի չեն յենթարկվել, խոսում է այդ մարդկանց հոգեբանության մեջ առաջացող բեկման մասին:

* * *

Նոր հոգեբանությունը, վոր պայքարով և ներքին հակասություններով պատվաստվում է նախկին մանր սեփականատերերի մեջ՝ ամրանում է սկսած կոլտնտեսարժման արշալույսից և նրա զարգացման հետևանքով ու նրան գողգընթաց, ավելի ցայտուն կերպով յերևում է առաջավոր կոլտնտեսություններում: Ուզունլարի, Սամաղարի, Ուոտտի, Ստեփանավանի և բազմաթիվ այլ կոլտնտեսություններում առաջավոր անհատ կոլտնտեսական արդեն սկսել է «մերվել» ընդհանուրին և նրա աշխարհագրագոյություն մեջ նորը, կոլտնտեսայինը, սոցիալիստական արդեն արմատներ է գցում հիմնավոր կերպով: Ասում են, վոր Ղարաքիլիսայի շրջանի Հաջի-զարա դուղի կոլտնտեսականներից մի քանիսն

այս գարնան յետուն աշխատանքի ժամանակ, իրենց սեփական խոտից լրացուցիչ կեր էյին տալիս կոլտնտեսության յեղներին: Փաստը փոքր է, սակայն յեղակի չե և չափազանց արժեքավոր և պատմական նշանակութուն ունեցող: Այդ փոքրիկ փաստը վկայում է դարերով քարացած սեփականատիրական մորալի - նահանջի ու քայքայման մասին, այն մասին, վոր կոփվում է նոր, անդասակարգ հասարակարգի գիտակից քաղաքացին: Այդ գծով մենք վորոշակի բեկման ախանափ ենք նույնիսկ այնպիսի կոլտնտեսություններում, ինչպիսին Փարաքարինն է, ուր մենք մինչև այս տարի չնչին փոքրամասնություն ունեյինք, ուր հենց այդ պատճառով ամեն տարի փչանում էյին կոլտնտեսության բամբակի և խաղողի թանկարժեք կուլտուրաները, ուր լողրությունն արդեն մասսայական յերևույթ էր դարձել և հանդես էր գալիս վորպես կուլակային սաբոտաժի, մասնավոր սեփականատիրոջ կողմից տնտեսության սոցիալիստական ձևին բոյկոտ անելու կերպարանքով: Հետևանքը՝ հեկտարից 3 ցենտներ վատորակ բամբակ, 5—6 ցենտներ խաղող (60 ցենտ

ների փոխարեն), կազմալուծում և քայքայում: Բա-
վական եր գործն իրոք բալլչեիկորեն կազմակեր-
պել այդտեղ, տնտեսությունը մաքրել կուլակա-
յին վնասարարական տարրերից, կոլտնտեսականի
վերաբերմունքի մեջ բեկում մտցնել, և ահա այդ
կոլտնտեսությունն անցնում և առաջավորների
շարքը: Այդտեղ նորը, գլխավորն այն է, վոր կոլ-
տնտեսականների մեծամասնությունը համոզվեց
խոշոր, հանրային տնտեսության առավելութուն-
ների մեջ, կոլտնտեսության հեղինակությունը
բարձրացավ հենց իր՝ կոլտնտեսականի աչքում: Նա
համոզվեց, վոր այսպիսի կարգ ու կանոն ունե-
ցող տնտեսության մեջ ինքը կարող է ապրել,
վոր այդ տնտեսությունն ապահովում է իր և
իր յերեխաների ապագան: Գարնան առաջին հա-
ջող և վոգեկորված աշխատանքից հետո մենք ար-
դեն մեծամասնություն ունենք Փարաքարի կոլ-
տնտեսության մեջ: Այդ համոզմունքով նրանք
դաշտում մինչև այժմ իրենց համար չտեսնված
գործ կատարեցին: Հերկի ժամանակ բոլոր կոլ-
տնտեսականները դաշտում էին, լրացնում էին
տրակտորի աշխատանքը ձեռքով և հավաքում
էին խոտերի արմատները: Վատ աշխատանքի

հետևանքով վերջին տարիներս Փարաքարի կոլ-
տնտեսության հողերում բազմացել էին մոլա-
խոտերը և հողը պատել: Չեր կիրառվում ագրո-
տեխնիկական վորևե միջոցառում: Այս գարնանն
առաջին հիմնական գործը, վոր կատարեցին Փա-
րաքարի կոլտնտեսականները բերքատվության
համար մղվող պայքարում՝ դա պայքարն էր մո-
լախոտի դեմ: Արտադրական պլանով նախա-
տեսնված էր մոլախոտի արմատ հավաքել 4 հեկ-
տարի վրա միայն մեկ անգամ: Կոլտնտեսա-
կանները մի փոքր «խախտում» կատարեցին և
15 հեկտար հող մաքրեցին արմատներից 3
անգամ—հերկից հետո, փոցխելուց հետո և տա-
փանելուց հետո:

Կոլտնտեսականներն այսպես էին ասում
վարչությանը, «Յեթե ուժեր խնայենք և խոտե-
րի արմատները լրիվ չհավաքենք, քաղհանի ժա-
մանակ մեկ մարդու գործը 10 մարդու գործ
կդառնա»: Շաբրոյի բրիգադն այնքան արմատ է
հավաքում, վոր արտի մոտ հակայական բույրեր
են կազմվում: Սողոյի բրիգադում, ինչպես կոլխոզ-
նիկներն են ասում, «հողը հայելի յե դաժձել»: Յեվ
յերբ բացվեցին սպիտակ փաթիլները պարզ-
վեց, վոր Սողոյի բրիգադը պետությանը 2 ան-

գամ ավելի բամբակ է տալու, քան նախատեսված է պայմանագրով:

Փարաքարի կոլտնտեսականները, վորոնց շարքերում առանձնապես ցայտուն կերպով եյին արտահայտվում պետութեանը հակադրվելու մանր բուրժուական և կուլակային հոգեբանութեան մնացորդները, այժմ այդ կոլտնտեսականները գիտակցորեն և բարձր պաճոսով ժամկետից շուտ ու շատ առաջ արդեն կատարել եյին պետութեանը հաց հանձնելու պլանը, առաջին իսկ կալից վերադարձրել են պետութեանից ստացած սերմվարկը:

Փարաքարը յեզակի չէ: Հունվարյան պլանումից և առաջնորդի պատմական ճառից հետո, այս գարնանը և ամառը մենք բազմաթիվ կոլտնտեսութեաններում մեծամասնութեան նվաճեցինք, հասանք այնպիսի դրութեան, վոր շատ վայրերում կոլտնտեսականներն սկսեցին մասսայաբար, «ամբողջ կոլտնտեսութեանը խօսել» ծուլելի, լողերի, գոփողների դեմ, իրենց անբարեխիղճ հարեւանների դեմ, վորոնց հետ բարեխիղճ կոլտնտեսականը մինչև այժմ, հին սովորութեան համաձայն, չեր ուզում գծովել:

Այժմ նա, գիտակից և առաջավոր կոլտնտե-

սականն արդեն գծովում է, վորովհետև նա սկսել է վողջ կոլտնտեսութեան գործն իր գործը համարել:

3.

Մենք խոսք բացինք անբարեխիղճ հարեւանի հետ գծովելու մասին: Բարեկամական և հարեւանական շահերի ստորադասումը կոլտնտեսութեան շահին, ինչպես և դրա հետ կապված հասարակական կոնտրոլի զարգացումը դաշտում կոլտնտնարժման նոր ետապը բնորոշող հիմնական յերևույթներից է, վորը շատ կարևոր տեղ ունի այս տարվա գարնանացանի և բերքահավաքի քաղաքական արդյունքների մեջ: Գիտակից, առաջավոր կոլտնտեսականն այժմ սկսել է մտահոգվել վողջ միայն իրեն հանձնարարված աշխատանքի արդյունքով, այլև, հարեւանի աշխատանքով: Յեվ այժմ կոլտնտեսութեաններում մեծ չափերի յե հասել հասարակական կոնտրոլը, աշխատանքի փոխադարձ ստուգումը:

Ահա մի տեղեկանք Վաղպատի շրջանի շարքային ու փոքր մի կոլտնտեսութեան—Քյոլանլույի կոլտնտեսութեան—բրիգադների վարք ու բարքից:

«Բրիգադի ողակները շատ հաճախ ստուգման են գնում բրիգադի մյուս ողակներին: Յեթե նրանք հայտարարում են վատորակ աշխատանք, մի քանի ըուպե ընդհատում են հալեան ողակների աշխատանքն ու ամօթանք են տալիս, նախատում նրանց: Այսպես. Մելիք Զամայանի ողակն իր քաղհանը վերջացնելուց հետո «արշավ» ե կազմակերպում բրիգադի մյուս ողակների վրա: Իր մի արշավի ընթացքում նա հայտարարում ե, վոր Շուշան Բադալյանի ողակը (№ 9) քաղհանը կատարել ե վատորակ: Մելիքը դաշտում բոլորի առաջ նախատում ե՝

— Տո, դու չես իմանում, վոր վատ քաղհանով համ իմ տունն ես քանդում, համ քոնր:

Փարաքարցի Մանվել Մարկոսյանն իր 5 ընկերներով մեկ որում կատարում եր միայն կես հեկտար մարգոց, այն ել շատ վատորակ: Նրանց հողամասին կից աշխատող հարվածայինները՝ Բադալը և Հարությունը նկատում են այդ, նախատում են նրանց դաշտում, հարցը տեղափոխում են ցանքիմ և ստիպում են նրանց լավ աշխատել: Հաջորդ որերին Մանվել Մարկոսյանի ողակըն արդեն որական կատարում եր 1 և կես հեկտար. բարձր վորակի մարգոց:

Այսպիսով, կուլակային ինքիվզուալիստական տենդենցների, գափողականության ու անկարգապա-

հուլթյան յերևույթների կողքին, վոր բավական ուժեղ կերպով դեռ արտահայտվում ե մի շարք կոլտնտեսություններում, կոլտնտեսականների առանձին խմբերի մեջ նկատվում ե, վոր կոլտնտեսականի դիտակցությունը պատուում ե իր ողակի, իր բրիգադի անմիջական աշխատանքի շրջանակը. իր հողակտորի ափերից արդեն դուրս ե գալիս նրա գիտակցությունը և բարձրանում վորջ կոլտնտեսության ու նրամեջ միացած հարյուրավոր մարդկանց կուլեկտիվ շահերի մակարդակը: «Պրավդայի» խոսքերով ասած՝

«Այժմ նորը, կոլտնտեսայինն ավելի ու ավելի մոտ հարազատ սեփական ե դառնում: Հինը, մենատնտեսայինն ավելի ու ավելի հեռանում ե դեպի անցյալը և դուրս ե մղվում նոր շահերի կողմից, նոր հոգսերի, նոր հեռանկարների կողմից, վերջապես նոր մտահայացության կողմից: Խոսելով Բեզենչուկի կոլտնտեսականների կողմից ընկ. Ստալինին ուղղված շուրջ համակի խոսքերով, այդ պրոցեսը կատարվում ե հետևյալ ձևով—առաջ կոլտնտեսականն ասում եր՝ «այս իմն ե, իսկ այս կոլտնտեսայինն ե»: այժմ նա ասում ե՝ «իմը՝ կոլտնտեսայինը: Կոլտնտեսական գյուղացու կյանքը հաստատապես մղվում ե դեպի հունի մեջ, սոցիալիստական աշխատողականության գրանիտե ափերի մեջ»:

(30635-67)

2496 2007

Կոլտնտեսական շարժման մեջ առաջացած այդ բեկման արդյունքը յեղավ հացահատիկի և խաղողի չտեսնված առատ բերքը: Բացառությամբ Աբարանի, Ախտալի, Մարտունու, Ն. Բա-յազետի և մի քանի այլ շրջանների, ուր ագրո-տեխնիկական միջոցառումները խիստ թույլ եյին և ուր պայքար չկազմակերպվեց մոլախոտերի դեմ, մնացած շրջաններում բացառիկ հաջող բերք ստացվեց: Լենինականի մեր թված կոլտն-տեսությունների գարնան ուրինակելի աշխատանքը յեղավ այն, վոր պարզապես գերմանական բերք ստացվեց: Այնտեղ Բայանդուրի, Թափա-դուլակի, Ինչպես և Արթիկի, Հոռոմի և մի քանի այլ դուղերի կոլտնտեսություններում հեկտա-րից 20—25 ցենտներ բերքը սովորական եր: Թափադուլակի կոլտնտեսության № 3 բրիգադը հեկտարից 33 ցենտներ գարի ստացավ, մի բերք, վորին առաջավոր Ամերիկայի ֆերմերներն ել յե-րանի կտան:

Ուզունլարի կոլտնտեսությունը, վոր շարու-նակ հաց եր գնում, Զորագետի ուժով աշխատող

հսկա կալսիչսով 3 ամիս անընդհատ կախում ու-չեր կարողանում ավարտել կալը:

—Այդ ես զահրումարն ել պահեստ չմնաց, ել գոմ չմնած լցրինք: Տեղ ու դադար չկա:

—Մաշինեն ես յերկու ամիս ա որական 6 հա-զար կիլո ցորեն ա տալիս, հլա դեգերի տուտը չի յերևում,—կատակով սրտնեղած «գանգատ-վում» եր Ուզունլարի կոլտնտեսության նախա-գահը:

Դիլիշանի Պողոս-քիլիսա գյուղի մենատնտես ծերունիներից մեկն ասում եր. «Համարյա վաթ-սուն տարի կլի՝ եսպես բերք չեմ տեսել, վոր ունի կոլտնտեսությունը: Համա դե նրանց հալալ ըլի, շատ ջիգարով աշխատեցին»:

Յեվ «Ջիգարով աշխատելու» ան-միջական արդյունքը յեղավ այն, վոր այս տարի մեծ քանակությամբ կոլ-տնտեսականներ հարստացան: Բայան-դուրի կոլխոզների կնքերի աշխուրին մեկ ու կես փթից ավելի հաց ե ընկնում, Հոռոմի կոլխոզում՝ 18 կիլո՝ անցյալ տարվա 5 կիլոյի դիմաց, Թոմարդաշի, Թափադուլակի կոլտնտեսությունում՝ մինչև 18—19 կիլո հացահատիկ: Նախ-

լին մենատնտեսի աղքատիկ ամբարն
ի վիճակի չե աղքատ հաց ընդունելու:

Յեվ իսկապես նայենք մի քանի կոլտնտե-
սականների ստանալիքին:

ԱՆՏԱՆՈՍ ՂԱԶԱՐՅԱՆ (Թոմարդաշ գյու-
ղից)—յուրաքանչյուր աշխուրին 19 կիլո հաշված
ինձ կհասնի 3168 կիլո հաց,—ասում է նա,—բաղ-
կացած եմ 3 անձից, ամեն անձիս կընկնի 1056
կիլո, կամ 66 փութ, իսկ անցյալ տարի, յերբ
անհատ տնտեսատեր էյի, ստացել եմ ընդամենը
16 փութ:

ԴԱՆԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ (Փանիկից)—եղ
քոփողի կուլակներն ինձ ջղայնացրին թե՛ «աշ-
խուրին 6 կիլոյից ավելի չի հասնի»: Նստեցի հաշ-
վեցի նախագահի ու հաշվետարի հետ միասին:
Ընդհանուր բերքից դուրս գալով մեր պարտքե-
րը, 1933 թ. աշնանացանի և 1934 թվի գարնա-
նացանի սերմացուն, ապահովագրական սերմֆոն-
դը և այլն, ելի ամեն աշխուրին ընկավ 18 կիլո
հաց: Իմ ընտանիքը բաղկացած է 9 անձից,
կստանամ 6300 կիլո հաց, անցյալ տարվա 1456
կիլոյի դիմաց: Ինձանից քիչ բերք չեն ստանա-
լու նաև կոլտնտեսականներ Մանաս Մանասյա-
նը, Արշակ Դավեյանը և ուրիշները:

ԲԱՖԿԵՆ ՄԿՐՏԶՅԱՆ (Բայանդուր)—ինքը և
կինն են: Կստանա 440 փութ հաց: Հոյակապ
ծրագիր ունի նա: Նա պետք է գնի մահճակալ-

ներ իրեն և կենջ համար, նոր շորեր, հայելի, պա-
հարան և ստեղծի կուլտուրական ու մարդավա-
յի կյանք:

ԼԵՎՈՆ ԿԱԹՈՒՆՅԱՆ (հարվածային կուլան-
տեսական Թափադուլակից)—Եսպես պատահեց,
ասում է Լեոնը—հորս նման յես ել բատրակ էյի
գյուղում: Աշխատում էյինք ու բան դուրս չեր
գալիս: Յերբ մեր գյուղում կոլտնտեսութուն
կազմակերպվեց՝ յես ել առաջին հերթին մտա: Մի
քանի տարի աշխատում էյինք: Ես անտեր հողե-
րը կարծես թե բերքից կտրվել էյին, ելի չբա-
վոր էյինք, ելի պահանջում էյինք պետութուն-
նից: Ես տարի մենք հասկացանք, թե ինչիցն եր
այդ, մենք՝ կոլտնտեսականներս վատ էյինք աշ-
խատում անբարեխիղճ, անազնիվ էյինք աշխա-
տում: Գործը մի կերպ յուր էյինք տանում, բայց
բան դուրս չեր գալիս:

Կոլտնտեսականների առաջին համագումարում մեր
սիրելի առաջնորդ ընկ. Ստալինն ասաց, թե 2-3
տարվա մեջ բոլոր կոլտնտեսականներին պետք է
դարձնել ունեվոր: Լավ բան եր ասել: Ունեոր
դառնալը մեզանից եր: Խնդիրը քննության ա-
ռանք մեր կոլտնտեսության մեջ և վորոշեցինք
դառնալ ունեոր: Դրա համար անհրաժեշտ եր ազ-
նիվ, բարեխիղճ, վորակյալ աշխատանք: Դրա հա-
մար անհրաժեշտ եր բարձր բերք ստանալ: Յեվ
մենք այս տարի բարեխիղճ աշխատեցինք: Նա-
խատեսել ենք յուրաքանչյուր աշխուրին հաց ստա-

նալ 13 կիլո, բայց փաստը ցույց է տալիս, վոր ավելի շատ ենք ստանալու, ասենք 13 կիլոն ել քիչ բան չի: Բարեխիղճ աշխատող կոլտնտեսական տնտեսության հաց կտանա, վոր տեղ չի ունենա լցնելու: Հենց որինակի համար յես: 5 անձ ենք ընտանիքով, աշխատողներ ենք 2 հոգի: Մոտավոր հաշվով յես հաց պետք է ստանամ 45 ցենտներ, դադար պետք է ստանամ 35 ցենտներ, կարտոֆիլ՝ 10 ցենտներ, կաղամբ՝ 10 ցենտներ, յուղ, պանիր, ձեթ և հսպես մի շարք մթերքներ: Հաճախ յես ու կինս խոսում ենք մեր ստանալիքի ու ես տարվա առատ բերքի մասին: Կինս հարցնում է.

— Ինչից եր ես լավ բերքը, Լևոն...

— Լավ աշխատանքից...

Եսպես: Բարեխիղճ, լավ աշխատանքի հետևանքով վոչ միայն յես, այլ և մեր կոլտնտեսականներից շատերն ես տարի ունեւոր են դառնալու:

Այսպիսով իրականանում է կարիքի տակ կուշ յեկած գյուղացու դարավոր յերազը հարըստանալու մասին—յերազ, վոր յերբեք իրականանալ չեր կարող բուրժուական կարգերում և այժմ կյանք է մտնում սոցիալիստական կարգերում, վորպես այդ կարգերի եյության արտահայտություններից մեկը:

Իրականանում է մեծ առաջնորդի ցուցումը

կոլտնտեսությունները բայլչեկկյան և կոլտնտեսականներին բարեկեցիկ, կուլտուրական կյանք վարող մարդիկ դարձնելու մասին:

Այդ իրականանում է, և յերեկվա «Իր մի վառեկի համար արյուն թափող» գյուղացու մեջ առաջանում է վողջ յերկրի ու վողջ պետության շահը պաշտպանելու գիտակցությունը, վորի արտահայտությունը յեղավ այն անկեղծ պափոքը, վորով այս տարի դեպի պետության պահեստներն եր քշում առաջավոր կոլտնտեսականն իր աշխատանքի արդյունքը՝ կոլտնտեսության առաջին կալի բերքը, հանձնում եր անգամ վերջին յերեք—չորս տարվա պարտքը (նույնիսկ «Անաստված»-ը տվեց 3 տարվա պարտքը՝ 650 ցենտներ հաց): Դրա հետևանքով Հայաստանում առաջին անգամ, շատ կարճ ժամանակում, գերակատարվեցին հացամթերումների պլանները բոլոր գծերով:

Այդ՝ մեր կուսակցության գծի խոշոր հաղթանակն եր գյուղում: Ինչպես և մեծ հաղթանակ եր այն, վոր աշխատավոր մենատնտեսներն այս աշնան իրենց կոնֆերանսներում անկեղծորեն հայտարարեցին՝

— Մենք լիովին համոզվեցինք, վոր

փրկուեթյունը, լավ կյանքը կոլտնտես-
սուեթյան մեջ է, վոր այլևս ճանապարհ
չկա գեպի յետ:

Ու յեկան խմբերով:

5.

Սակայն գերագնահատել այդ ամենը, իդեա-
լականացնել կոլտնտեսականներին կարող են
մանր բուրժուական հովերով տարված «ձախլիկ-
ները» միայն: Սխալ կլինե՞ր կարծել, թե ահա
կոլտնտեսականի վերադաստիարակման գործը
սահուն կերպով առաջ է ընթանում:

...«Առավել ևս սխալ կլինե՞ր կարծել,
թե կոլտնտեսությունների անդամներն արդեն
սոցիալիստներ են դարձել: Վնչ, կարիք կա գեո-
շատ աշխատանք կատարելու, վորպեսզի վերա-
մշակենք կոլտնտեսական գյուղացուն, շրջենք
նրա ինդիվիդուալիստական հոգեբանությունը և
պատրաստենք նրանից սոցիալիստական հասա-
րակության իսկական աշխատավոր (Ստալին,
«Լենինի դմի հարցեր» էջ 61):

«Սխալ կլինե՞ր գործը պատկերացնել այն-
պես, թե բոլոր կոլտնտեսականները գլխովին
արդեն պատրաստ են մեռնելու կոլտնտեսական
բերքի պահպանության համար, թե վոչ կուլակը,
վոչ ել կոլտնտեսականների առանձին խմբեր,

այլևս վոչ մի դիմադրություն չեն ցույց տալիս
կուսակցության և կառավարության ձեռնար-
կունքներին» (Պ. ՊՍՏԻՇԵՎ):

Սխալ կլինե՞ր նույնպես կարծել, թե կոլ-
տնտեսականն աստիճանաբար չի յեփվում հան-
րային արտադրության պրոցեսում: Նա յեփվում,
փոխվում է: Սակայն առայժմ մենք միայն ծի-
լերն ունենք: Իսկ դրա հետ ավելի շատ, մանր
սեփականությանը կառչելու, կորզելու, մանր
բուրժուական անկարգապահության ու թափ-
թրփվածության յերևույթներ, վորոնք բոլոր տե-
սակետներից վնասում են կոլտնտեսական կար-
գերի ամրացման գործին գյուղում:

Այդ կարգի փաստեր՝ վորքան ուզեք մեր
կոլտնտեսությունների գործունեյության ամենա-
վերջին շրջանից:

Հրապարակենք մի քանի մանր փաստեր:

Անբարեխիղճ, անտարբեր վերա-
բերմունք գեպի կոլտնտեսսության
գույքը:

1) Սարուխանի կոլտնտեսության անդամ
Անուշ Թումանյանը կոլտնտեսության հորթերին
այնպիսի «խնամք» է ցույց տալիս, վոր 8 հոր-
թից 6-ը սատկում են:

2) Խաչիկ գյուղի (Դարալագյազի շրջան) կոլտնտեսականները չեն մաքրում ու թիմարում կոլտնտեսության լծկաններին: Բայց չէ՞ վոր նրանք իրենց տնտեսության մեջ ամեն որ փայփայում ու թիմարում եյին իրենց «ախպեր» յեզանը:

3) Վարդանլույի (Ղարաքիլիսայի շրջան) կոլտնտեսությունում անասունների մեջ տարածված է քոս հիվանդությունը: Դեղորայքը հանձնում են կոլտնտեսական Անդրանիկ Ասոյանին ու Լիպարիա Բաղդասարյանին և հանձնարարում են շտապ գործադրել: Սրանք պարզապես գործն իրենցը չեն համարում, չեն մտահոգվում կոլտնտեսության հորթերի բուժման գործով, 15-20 որ ձգձգվում է բուժման գործը և զոհ են տալիս 40 հորթ:

4) Դսեղի և Վորնակի (Ալլահվերդու շրջան) կոլտնտեսություններում այս տարի ծնված գոճիկները սատկել են 100 տոկոսով:

Անկարգապահության և աշխատանքային շարքերը կազմալուծելու փաստեր.

1) Գողթ (Կոտայքի շրջան) գյուղի կուլակային աարերը համոզում են կոլտնտեսական-

ներին, վոր յեթե դաշտ՝ աշխատանքի չգնան, կառավարությունն ստիպված կլինի բավարարել նրանց հացի պահանջը: Կոլտնտեսականները լսում են նրանց և յերկու որ աշխատանքի չեն գնում:

2) Վարդանլույի կոլտնտեսության մեջ դեռ 10 չքավոր ու միջակ գյուղացիներ կան, վորոնք չեն կատարում բրիգադիերի և կոլտնտվարչության կարգադրությունն ու աշխատանքի չեն գնում:

Գողթության և գողության փաստեր.

1) Սարուխանի կոլտնտեսության անգամ Գեղամ Նազարյանը կոլտնտեսության սերմացուն գերադասում է իր տուն տանել, քան տանել դաշտ:

2) Դովրիի կոլտնտեսությունում Հունան Բաղդասարյանը, Գերասիմ Հակոբյանը և Ծառուկ Բաղդասարյանը հաջողեցնում են պահեստից ավելի ստանալ 6 փութ գարի:

3) Արբաթի կոլտնտեսության ձիապան Ասադ Զեյնալովը 3 ամիս շարունակ գողացել է ձիերին հատկացրած գարին:

4) Համգաչիմանի կոլտնտեսության դարբին Քոչինյանը, յերբ թիթեղում եր կոլտնտե-

սության պահեստի տանիքը, չմոռացավ թիթեղ-
ներէց մեկն առանց մեխելու թողնել, վորտեղից
հաջողութեամբ դուրս տարվեց կոլտնտեսութեան
կարտոֆիլը: Իսկ նրա ջրաղացպան հայրը չեւ
մոռանում իրենց բաժինը հանել ջրաղացի «շա-
հադի» ցորենից:

Այս փաստերի շարանը շատ կարելի չե յեր-
կարացնել: Այնպես վոր կոլտնտեսական
կարգերի ամրացման գործի հիմնական
բացասական գործոնն այժմ կոլտըն-
տեսականների մի մասի մանր սեփա-
կանատիրութեանն էր: Բոլորով արատ-
ներն են, վորոնք թեյեւ մաշվելու ու
վերացման պրոցեսն ապրում, սակայն
այժմ, և դեռ բավական ժամանակ, գըլ-
խավոր չարիքը կհանգիստանան կոլտըն-
տեսական շարժման համար:

Կոմունիստների և գիտակից, առաջավոր
կոլտնտեսականների պայքարն այժմ այդ ուղղու-
թեամբ պիտի կենտրոնանա: Չէ՞ վոր տնտեսա-
կան պատվանդանից զրկված թշնամին այժմ կոլ-
տնտեսութեան ներսում հենվում ե կոլտնտեսա-
կանների մի մասի մանր սեփականատէրջը հա-

տուկ «հոգու և գործի» վրա: Այդ շատ պարզ
յերևաց վերոհիշյալ մի քանի որինակներից:

«Պրավդան» այդ առթիվ ամենայն իրա-
վամբ գրում ե՝

«Մեր գյուղական կազմակերպութուննե-
րից, մեր կոմունիստներից ու կոմյերիտական-
ներից շատերը դեռ չեն ըմբռնել այն ուղղակի ու
անմիջական կապը, վոր կա կուլակային դիմա-
դրութեան, կոլտնտեսութեանների դեմ մղվող
կուլակային պայքարի, կուլակային վնասարարու-
թեան և այն մանր բուրժուական թափթիվա-
ծութեան, պորտուրեծութեան ու անդիսցիպլի-
նարութեան միջև, վոր դեռ արմատախիլ չեն ար-
վել կոլտնտեսութեաններում:

Կուլակային դիմադրութեան ուժն
այսօր չափվում ե վոչ այլ ինչով, յետեւ
վոչ միայն կոլտնտեսութեան ներսում
յեղած կարգապահութեամբ»:

Ահա ինչ ուղղութեամբ պետք ե կենտրո-
նացնել հարվածը:

Առանձնապես այժմ պահանջվում ե, վոր
մեր կուսակցական կազմակերպութունները
հոնգես բերեն բայլչեկիյան կազմակերպածու-
թեան և ստեղծեն յերկաթյա դիսցիպլինա կոլ-
տնտեսականների շարքերում: Վերեւ բերված որի-
նակներից յերևաց, թե թշնամու գործը, միա-

խառնված կոլտնտեսականների մի մասն անգիտակից հետամնաց տրամադրություններին և վերաբերմունքին դեպի կոլտնտեսական գույքը, վորպիսի վնասներ ե հասցրել մեր կոլտնտեսական անասնաբուծությանը: Այդնույն յերևույթներն այս կամ այն ձևով հանդես են շալիս բամբակի մշակության դեմ սաբոտաժ կազմակերպելու, ինչպես և բերքահավաքի գործում (խոտհարքների ու արտերի փչացումը Կոտայքի մի շարք գյուղերում, անխնամ վերաբերմունքը դեպի բերքահավաքի մեքենաները բազմաթիվ կոլտնտեսություններում և այլն): Իսկ ամենից շատ մանր սեփականատերն իր հոգու խորքը, իր հակապետական եյությունը ցույց ե տալիս պետության հանդեպ ունեցած պարտավորությունները կատարելու ժամանակ:

Պետությանը հակադրվելու տրամադրություններն ու գործն առանձնապես ցայտուն կերպով դրսևորվեցին Իջևանի շրջանի Սոփ, ՍևՔար, Ղափանի, Յեղվարդի, Ալլահվերդու, Արճիս և մի շարք այլ գյուղերում, ուր առաջին կալի հացը պետությանը հանձնելու փոխարեն, բաժանվեց կոլտնտեսականներին:

Կուլակային սաբոտաժի այդորինակ ուեցի-

դիվներն անխուսափելի կլինեն, յեթե անողորմաբար չջախջախվեն կուլակային դիմադրության յուրաքանչյուր փորձ, յեթե մենք, ինչպես վոր պետքն ե, չպայքարենք պետությանը հակադրվելու հակակոլտնտեսային, մանր սեփականատիրական տրամադրությունների ու պրակտիկայի դեմ և յեթե կոլտնտեսականների գիտակցությունը չբարձրացնենք մինչև վողջ յերկրի ու պետության շահերն ըմբռնելու և պաշտպանելու մակարդակը:

Իրանով միայն մենք լիովին կզրկենք կուլակությանն իր այդ վերջին հենարանից և վերջնականապես կվերացնենք նրա ազդեցությունը կոլտնտեսականների հետամնաց շերտերի վրայից:

Այդ պայքարում առաջավոր տեխնիկայով զինված կոլտնտեսական խմբերի արտադրական գործունեյության պրոցեսում, աստիճանաբար ու հարատե կվերափոխվի նախկին սեփականատերը, վերջնականապես մոխիրների տակ կթաղվի նրա հին, մենատնտեսի հոգեբանությունը:

Այդ ժամանակ մենք վերջնականապես ու անդառնելի կերպով կփակենք այն «Սուխարեկան», վոր նստած ե կոլտնտեսականների մի մասի հոգու և գործի մեջ, և դարավոր սովորությունից

ազատագրված նախկին զեղծուկի գիտակցու-
թյունն անկաշկանդ կղարգանա ու կծավալվի սո-
ցիալիստական աշխարհգաղափարության նոր,
զրանիտե ափերի մեջ...

Ս ե պ տ ե մ բ ե բ,
1933 թիվ:

Տեխ. խմբագիր՝ Պ. Սարգսյան

Արտագրեց՝ Սոս Հակոբյան

Հանձնված և արտագրության 1933 թ. դեկտ. 10-ին

Արտագրվել և տպագրվել 1933 թ. դեկտ 14-ին:

Գրադր. № 545

տիպած 2000 գլավիտ 8973

ՅԵՐԵՎԱՆ. ԳՅՈՒՂԱՐԱՍԻ ՏՊԱՐԱՆ. ՆԱԼԲԱՆԴՅԱՆ 50

594

հիշ.
հր 5
0
ԳԻՆԸ 20 ԿՈՊԵԿ

В. АН.

**О том, как выздоравливается психология
мелького земледельца**

Сельхозгиз

1933

Эривань

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0045312

30.372